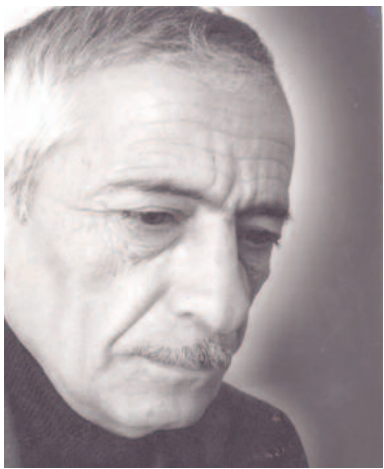

Aydın TAĞIYEV

(əvvəli ötən şənbə
sayımızda)

* * *

Məhkəmə qapalı keçirilsə də, zalda iynə atmağa yer olmayıb. Hökm oxunmamışdan əvvəl müttəhimə son söz verildə hamı onun hökmü yüngülləşdirməyi xahiş edəcəyini güman edibmiş, çünki dövlət ittihamçısı öz çıxışında məhkəmə heyətindən qatilə ən ağır cəza verilməsini tələb etmişdi.

Məhkəmədə iştirak edən ən yaddaşı zəif adamlar belə müttəhimin son sözlərini az qala cümlə-cümlə əzbərləyib yadlarında saxlamışdılar.

"Möhtərəm məhkəmə heyəti! Bu zala toplaşan doğmalar, yadlar! Hələ indiyəcən heç kimin yadına gəlmir ki, qəsəbəmizdə axırıncı dəfə şəraf, ləyaqət üstündə nə vaxt adam öldürüblər... Sukutu pozan da olsun gerek..."

Müttəhimin ordenli-medallı müharibə iştirakçısı, öhdəsində azyaşlı körpəsi olmasını nəzərə alan məhkəmə ona on beş il həbs cəzası vermişdi.

Məhkəmə zalında son dəfə arvadını və balaca oğlunu görən kişinin üz-gözündən sakitlik yağmış. Arvadı sarıdan on beş illik uzaq yola tam arın-arxayın getdiyindən imiş bu...

Görənlər burasını da nəql edirdilər ki, məhkəmə prosesi zamanı qatilin zalda anasının qucağında olan oğlu adamların çoxluğundanmı, atasını dəmir qəfəsdə görməsindənmi - hər nəydisə, ağlayır, anası uşağı ovutmaq üçün ona ucuz konfet verəndən sonra sakitləşirmiş. Oğlu ağladıqca ata da yerində rahat dura bilmir, uşağın ağzına konfet apardıqdan sonra sakitləşdiyini görüb özü də rahat olurmuş.

* * *

İş bunda idi ki, aradan on beş il keçəndən sonra saçısaqqalı ağarmış keçmiş məhbusun qatardan düşüb, kiçik dəmiroyol vavağzalıının ərzaq mağazasına girib 300-400 qram şüşəli konfet aldığıının isə elə özü şahidi olmuşdu.

Qəfəsdəki qartal

"Bəxtəvər o adamdır ki, göylər ona bir tikə çörək göndərir, o da bu çörəyə görə göylərin özündən başqa heç kəsə təşəkkür etməyə borclu deyil".

"Don Kixot", Servantes.

İSPAN ÇƏKMƏSİ

(romandan fəsillər)

tal balasının zədəli qanadını bərk-bərk sarıdı.

Qartal balası bir-iki həftəyə dirçəlib sağaldı. Dustaq olduğu otaqdan azad olmaq üçün özünü daşa-divara çırpdı. Yeməxana sahibi qartal balasının otaqda saxlamağın daha mümkün olmadığını görüb əvvəlcə ona rəhmi gəldi, qapını açıq qoyub onu azadlığa buraxmaq istədi. Ancaq nə fikirləşdisə ürəyində "lənət şeytana" deyib tapşırıq verdi, möhkəm dəmir məfillərdən iri bir tor qəfəs düzəltirdi. Lap zooparklardakı qəfəslərə oxşayırdı. Yeməxananın dörd-beş zirək işçisi köməkləşib axır ki, qartal balasını qəfəsə saldılar və o qəfəsi də yeməxananın gen-geniş heyətində iri bir palıd ağacının altında qoydular.

Qəfəsə salınan qartal haqqında söz-söhbət yayılandan sonra yeməxananın sorağı bir az da uzaqlara yayıldı və müştəri sarıdan onsuz da korluq çəkməyən yeməxanaya gələnlərin sayı birə-beş artdı. Yeməxanaya gələn yeyib içib hallananlar stoldan qalxandan sonra qəfəsin qoyulduğu yerə yaxınlaşırdılar. Qartalın qabağı heç vaxt kəsad olmasa da, bəzi hal əhləri qartal üçün də kəbap sifariş edə və yağlı kəbab tikələrini öz əlləri ilə şişdən çəkib qartalın qabağına atardılar.

* * *

Yenə yeməxana müştərilərlə gur idi və qollu-budaqlı bir ağacın kölgəsində qoyulmuş uzaq stolların birinin arxasından birdən hay qalxdı. Şirin dilli, xoş qılıq, görüb-götürmüş yeməkpaylayan cəld özünü səs gələn stola çatdırdı.

Beş nəfər idilər. Aralarında ki ariq, uzun, caydaq oğlan əlindəki badəni yerə qoymuşdu. Hıçqıra-hıçqıra elə hey təkrar edirdi:

- Yox, yox, yox! Mən bu sağlığa içə bilmərəm, içə bilmərəm!

Elə bil həmxanələr də qəsdə durmuşdular:

- Neçə ildir bu sağlığa içirik. İndi noldu belə...

Caydaq içini çəkdi; gözü-nün yaşı sel kimi axırdı: - Sö-zə bax! Gül olaq, bülbül olaq, qəfəsdə olmayaq...

Caydaq barmağını qəfəsdəki qartalın tərəf tuşladı:

- Əgər gözümün qabağındakı qartal dustaqdırsa, hardan bilim ki, bir gün mən bülbüliyəzi tutub qəfəsə salmayacağlar?..

Caydaq dolu badəsinə kənara itələdi, araq şüşəsini əlinə alıb qarşısındakı çappa-stəkanlardan birini ağzına kimi doldurub sağlıqsız-filansız başına çəkdi. Yalnız bundan

sonra sakitləşib yerində oturdu. Yoldaşları pərtləşsələr də, üstünü vurmədilər.

Söhbətin əmin-amanlıqla qurtardığını görən yeməkpaylayan rahat nəfəs alıb stoldan aralandı.

Müştərilərin başı yemək içməyə nə qədər qarışmışdısa da, onları əyləndirən yerli aşığın ifa etdiyi gözəlləmələr, qara zurnanın səsi yeməxananı başına alsa da, birdən hamı diksindi. Qəfil qartal qıyı elə bil bütün səsləri batırdı. Qəfəsdəki qartalın düz başı üstə bir qartal cövlan edir, qıy vururdu. Elə bil bu səsdə həm də bir ana fəryadı, ana yalvarışı da var idi. Birdən qəfəsdəki qartal da qanadlarını çırpı-çırpı səs çıxartdı. Ancaq elə bil bu səs anasından ayrı düşüb, indi də yazıq-yazıq cildəyib onu axtaran cücənin səsinə oxşayırdı...

Hətta hallanmış müştərilər də, yeməxanada çalışanlar da diksindilər.

Caydaq oğlan stoldan qalxıb yerindən səndələyə-səndələyə yaxşı tanıdığı yeməxana sahibinə yaxınlaşdı, üzünü ona tutub ağlamsına-ağlamsına:

- Günahdır, ay dayı,-dedi,-vallah günahdır, billah günahdır... Nə qədər desən verəcəyəm, qiymətini de, qartalı satın alıram... Alıb azad edəcəyəm...

* * *

Qəfəsi neçə ildən bəri qoyulduğu yerdən qaldırılıb yeməxanadan xeyli qırağa, açıq talaya gətirildilər. Dustaq olduğu ilk vaxtlar qartal özünü dəfələrlə qəfəsin dəmir qapılarına çırpmışdı, sanki başa düşmüşdü ki, onu qəfəsdən çıxmağa qoymayan dəmir barmaqlı bu qapılardır. Əvvəlcə qapının qıfılını açdılar. Sonra da qıraqda durub uzun qarmaqla qəfəsin qapısını araladılar.

Qartal açıq qapılara baxıb döyüke-döyüke qalmışdı, sanki qəfəsdən, bu tor məhbəsdən azad olduğuna inanmırdı. Qartal çölə çıxıb səmaya pərvazlanmaq istədisə də, qanadlarına bilmədi. Elə beləcə uçub qəfəsdən azca uzaqlaşdı.

* * *

Aradan bir müddət keçəndən sonra rəhmdil oğlan yenə öz yoldaşları ilə meşədəki yeməxanaya gəlmişdi. Və yenə də qartalı burada, qəfəsdə gördü. Rəhmdil oğlan hirs-hikəylə yeməxananın yiyəsinə yaxınlaşdı. Yeməxananın sahibi rəhmlə oğlanın qırımını başına çəkdi. Yalnız bundan

di, hövsələni bas... - Mən danışım, sən də qulaq as...

Onun danışdıqlarından belə məlum oldu ki, qartalı qəfəsdən açıb buraxdıqdan sonra elə ertəsi gün yeməxananın ətrafında uçan görüblər. İlk əvvəl fikirləşiblər ki, yəqin quş uzun müddət yaşadığı yer üçün qəribəyib. Onun bu etibarlılığına açığı mütəəssir də olublar. Qartal sonra yenə uçub gedib. Bir müddət görünməyib. "Doğma yer"dəkilər xəbər tutublar ki, onların qartalını qonşu yeməxanada görən olub. Əvvəlcə heç nə başa düşməyiblər. Oraya yollanıblar və gözlərinə inanmayıblar. Qartal adı quş kimi yeməxananın heyətində gəzib dolaşmış. Adamlardan nə hürküdü, nə qaçırdı. Əvvəlki sahibini görən kimi tanıyıb, elə bil hətta utanıb, uçub aralanıb...

Orda onu məsələdən aqah ediblər ki, bəs beş-on gün bundan qabaq yeməxanaya gələnlər yeyib-içməyin şirin yerində bir də görüblər ki, bir qartal enib yerə qondu. Yaxınlıqdakı ilk əvvəl qartalın onlara hücum edəcəyindən ehtiyat edib pərən-pərən düşüblər.

Ancaq quşun fağır-fağır ora-bura boylandığını görüb başa düşüblər ki, bu qartaldan onlara bir xəta toxunmaz, o, acdır.

Hərə qabağındakılardan quşa yeməyə bir şey atıb. O bu qarnı ac olanda uçub bura gəlir, onun-bunun əlinə baxır ki, qabağına nə atacaqlar...

Yeməxana sahibi köksünü ötürdü:

- Hə, elə o gün qartalı tutub bura gətirdim, təzədən qəfəsə saldırdım.- Dözə bilmədim, toyuq kimi yerdə eşələnib yem axtarmaqdansa, qartal kimi qəfəsdə olması daha şərəfli-dir...

Şair kafedən çıxanda dərin düşüncələrə dalmışdı. Burada eşitdiyi söhbətdən əməlli-başlı kövrəlib mütəəssir olmuşdu. Hətta bir əlini cibinə aparıb yaylıq çıxarmış, bir əlini də eynəyinə aparmışdı...

Görəsən quşlar da özünə qəst edə bilirmi? Biri elə qartallar.

Qartallar canlarına necə qəst edirlər? Yəqin ki, qanadlarını yığıb sıldırım qayalarda ki yuvalarından, qalalarından özlərini yerə çırpırlar,- fikrə getdi,- zirvədəkilər axı niyə də öz əlləri ilə canlarında qıysınlar. Zirvədə qərar tutanların nə dərd-səri ola bilər ki...

Hökmən qəfəsdəki qartal haqqında rekvizem yazacaqdı. Hətta dodaqaltı öz-özünə yazacağı rekvizemin ilk misrələrini pıçıldayırdı: "Sürünmək üçün yarananlar uça bilməz..." Bəs uçmaq üçün yarananlar sürünə bilirmi? Budur əsas məsələ!